Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Sisäministeriön lausunto hallintovaliokunnalle komission tiedonanto EU:n sisäisen turvallisuuden strategiasta "ProtectEU"

Hallintovaliokunta on pyytänyt sisäministeriön lausuntoa E-kirjeestä E 39/2025 vp, joka koskee komission tiedonantoa EU:n sisäisen turvallisuuden strategiasta "ProtectEU".

EU:n sisäisen turvallisuuden strategian tausta

EU:n komissio antoi tiedonannon ”ProtectEU – eurooppalainen sisäisen turvallisuuden strategia” 1.4.2025. Edellinen vastaava komission tiedonanto EU:n turvallisuusunionistrategiasta vuosille 2020 – 2025, annettiin kesällä 2020. Nyt annettu strategia sisältyy EU:n komission puheenjohtajan Ursula von der Leyenin kesällä 2024 julkaisemiin EU:n komission poliittisiin suuntaviivoihin 2024 - 2029 ja siihen liittyvä toimeksianto sisältyi myös sisä- ja muuttoliikeasioista vastaavan EU-komissaari Magnus Brunnerin ns. mission-kirjeeseen.

EU-tasolla kokonaisturvallisuutta edistäviä toimia kartoitetaan kuluvan vuoden aikana eteenpäin mm. varautumisunionistrategian, sisäisen turvallisuuden strategian ja Euroopan puolustuksen tulevaisuudesta valkoisen kirjan kautta. Lisäksi unionitason turvallisuusvisiota täydennetään myöhemmin ilmoitettavana ajankohtana annettavalla demokratian häiriönsietokykyä vahvistavalla ”Eurooppalainen demokratiakilpi” -tiedonannolla. EU on nyt turvallisuusorientoituneempi.

EU:n sisäisen turvallisuuden strategia

EU:n sisäisen turvallisuuden strategiassa (tästä eteenpäin ”strategia”) EU:n komissio luettelee eritasoisia toimia, joilla pyritään vastaamaan sisäisen turvallisuuden uhkiin tulevina vuosina. Nämä toimet vaihtelevat uusista EU-tason tulevista lainsäädäntöehdotuksista EU-tason strategioiden ja toimintasuunnitelmien laadintaan sekä kehotuksiin toimeenpanna jo voimassa olevaa lainsäädäntöä. Strategian johdanto-osuudessa komissio luo tilannekuvan, jossa nostetaan esiin erityisesti hybridiuhkat, järjestäytyneen rikollisuuden verkostot ja terrorismi. Komission mukaan tiukentamalla lainsäädäntöä, syventämällä yhteistyötä ja lisäämällä tiedonvaihtoa voimme parantaa selviytymiskykyämme ja kollektiivista kykyämme ennakoida, ehkäistä ja havaita turvallisuusuhkia ja reagoida niihin.

Strategiaan sisältyvät toimet ja aloitteet

Strategia rakentuu kolmelle periaatteelle 1) koko yhteiskunnan kattava lähestymistapa, 2) turvallisuusnäkökohdat on otettava mukaan ja valtavirtaistettava kaikkeen EU:n lainsäädäntöön, politiikkaan ja ohjelmiin ja 3) turvallinen ja häiriönsietokykyinen Eurooppa edellyttää EU:lta, sen jäsenvaltioilta ja yksityiseltä sektorilta merkittäviä investointeja**.** Strategian ytimessä on oikeusvaltioperiaatteen ja perusoikeuksien kunnioittaminen.

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo.sm@gov.fi | www.intermin.fi

Strategia rakentuu seuraavien teemojen ja lukujen ympärille: 1) johdanto, 2) yhdennetty tilannekuva ja uhka-analyysi, 3) EU:n turvallisuusvalmiuksien vahvistaminen, 4) hybridiuhkien ja muiden vihamielisten tekojen vastustuskyky, 5) vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden kitkeminen, 5) terrorismin ja väkivaltaisten ääriliikkeiden torjunta ja 7) EU on vahva turvallisuustoimija globaalissa mittakaavassa.

Kussakin luvussa komissio esittelee ja listaa sekä jo olemassa olevia että tulevia toimenpiteitä ja välineitä ml. lainsäädäntöehdotuksia, joilla pyritään tukemaan jäsenvaltioita ja vahvistamaan EU:n sisäistä turvallisuutta tulevien vuosien aikana. Strategia kattaa laajasti muitakin kuin vain sisäministeriön hallinnonalan sektoreita ja siinä pyritään huomioimaan sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden luontainen kytkeytyminen toisiinsa sekä turvallisuus online ja offline -ympäristöissä.
Komission mukaan strategiassa esitetyn kattavan toimenpidekokonaisuuden tavoite on auttaa luo-maan unioni, joka on vahvempi, ja joka pystyy ennakoimaan ja suunnittelemaan omia turvallisuustarpeitaan ja huolehtimaan niistä, ja joka voi vastata tuloksellisesti sisäiseen turvallisuuteensa kohdistuviin uhkiin ja saattamaan tekijät vastuuseen, ja joka suojelee avoimia, vapaita ja vauraita yhteiskuntiaan ja demokratioitaan.

Valtioneuvoston kannasta

Valtioneuvoston E-selvityksessä on laajasti selostettu valtioneuvoston kantoja EU:n sisäisen turvallisuuden strategiaan. Sisäministeriö yhtyy valtioneuvoston näkemykseen.

Sisäministeriö kiinnittää huomiota siihen, että strategiaan sisältyy useita Suomen ennakkovaikuttamiskantojen mukaisia aloitteita. Koko yhteiskunnan kattava ”whole-of-society” lähestymistapa sekä julkisen ja yksityisen sektorin välinen yhteistyö on keskeistä sisäisen turvallisuuden uhkiin vastaamisessa. On hyvä, että sisäiseen turvallisuuteen ja varautumiseen liittyvät näkökohdat on tarkoitus ottaa kattavasti huomioon uusia lainsäädäntöehdotuksia valmisteltaessa.

On tärkeää, että sisäiseen turvallisuuteen liittyvät politiikkatoimet ja operatiivinen toiminta perustuisivat mahdollisimman ajantasaiseen ja yhdenmukaiseen tilannekuvaan ja uhka-analyysiin.

Sisäministeriö katsoo, että EU:n yhtenäisen tiedustelun analysointikyvyn (SIAC) toimintaa, ml. EU:n tiedusteluanalyysikeskuksen (INTCEN) Hybrid Fusion Cell -toiminta, tulee vahvistaa ja jäsenmaiden tuottaman tiedustelutiedon hyödyntäminen tulee olla olennainen osa uhka- ja riskiarvioita. Jäsenvaltioiden tiedustelu ja sen ohjaus tulee kuitenkin olla jäsenvaltioiden omassa päätäntävallassa.

Sisäministeriö suhtautuu avoimesti Euroopan unionin lainvalvontayhteistyöviraston (Europol) mandaatin kokonaisuudistukseen. Europolia tulisi kehittää tavalla, joka tehostaa Europolin mahdollisuuksia tukea jäsenmaiden toimivaltaisia viranomaisia.

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Sisäministeriö pitää oikeus- ja lainvalvontaviranomaisten, kuten Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virasto Eurojustin, Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) ja Europolin, välisen yhteistyön ja toiminnan tehostamista erittäin tärkeänä rikollisten kiinnijäämisriskin lisäämiseksi. Koko rikosprosessiketjun välisellä tehokkaalla yhteistyöllä voidaan parhaiten edistää rikosvastuun toteuttamista.

Sisäministeriö pitää tarpeellisena sitä, että jäsenvaltioiden toimivaltaisten sisäisen turvallisuuden viranomaisten väliseen operatiiviseen viestintään luotaisiin unionissa yhtenäinen suojattu viestintäjärjestelmä mahdollistamaan sujuva, mutta turvattu viestintä rajat ylittävissä operaatioissa.

Sisäministeriö pitää tärkeänä, että komissio tulee laatimaan tiekartan lainvalvontaviranomaisten tietoon pääsystä. Tiekartan tulee tarjota konkreettisia työkaluja, joilla työtä viedään eteenpäin nopealla aikataululla. Sisäministeriö pitää tärkeänä, että EU-tasolla kehitetään sellainen tasapainoinen, teknologianeutraali ja perusoikeuksia kunnioittava oikeasuhtainen lähestymistapa tietoon pääsyyn parantamiseksi, joka samanaikaisesti huomioi tarpeen turvata vahva salaus sekä viranomaisten laissa tarkkarajaisesti määritelty mahdollisuus yksittäistapauksissa päästä salattuihin tietoihin ja sähköiseen aineistoon.

Sisäministeriö kannattaa komission aikomusta laatia vaikutustenarviointi tietojen säilyttämisvelvollisuudesta EU-tasolla ja pitää tärkeänä, ettei esitetä toimenpiteitä, joilla heikennetään viestintä- ja tietojärjestelmien turvallisuutta tai jotka johtaisivat viestinnän salauksen käytön kieltämiseen, rajoittamiseen tai sen tarkoituksen kiertämiseen. Sisäministeriö huomioi, että tämä ei kuitenkaan poissulkisi teknologisen kehityksen tai muiden järjestelyjen mahdollistamaa tuomioistuimen luvalla yksittäistapauksissa tapahtuvaa lainvalvontaviranomaisten pääsyä salattuun tietoon.

Sisäministeriö pitää tärkeänä EU:n ulkorajojen ja Euroopan raja- ja merivartiovirasto Frontexin toimintaedellytyksien vahvistamista. Mahdolliselle pysyvän joukon kasvattamiselle tulee olla operatiiviset perusteet, ja sisäministeriö korostaa, että esityksen osalta on huomioitava myös etulinjan ulkorajamaiden erityinen asema.

Rajaturvallisuuden kannalta keskeisten tietojärjestelmien kuten EES-rajanylitystietojärjestelmän ja Euroopan matkustustieto- ja lupajärjestelmän (ETIAS) toimeenpanoa sekä Schengenin tietojärjestelmän (SIS) ja EU:n viisumitietojärjestelmän (VIS) uudistuksia tulee edistää ripeästi, jotta järjestelmiä päästään hyödyntämään ulkorajat ylittävään matkustusliikenteeseen liittyen ja tilannekuvan parantamiseksi.

Sisäministeriö tukee komission pyrkimyksiä vahvistaa hybridiuhkien torjumista, niiltä puolustautumista, niihin reagoimista ja niistä tarvittaessa palautumista muun muassa tehostamalla kriittisen infra-struktuurin suojaamista, vahvistamalla kyberturvallisuutta, turvaamalla liikenteen solmukohdat ja satamat sekä torjumalla verkkouhkia. Uuden sääntelyn sijaan tulisi keskittyä nykyisen lainsäädännön tehokkaaseen ja yhdenmukaiseen täytäntöönpanoon.

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo.sm@gov.fi | www.intermin.fi

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Sisäministeriö tukee Euroopan komission aloitetta perustaa yhdennetty merenalaisten kaapeleiden alueellinen valvontamekanismi merialueittain ja erityisesti Itämerelle. Sisäministeriö on valmis tukemaan aloitteen tavoitteita kaapeleihin kohdistuvien uhkien merelliseen tilannekuvaan, riskianalyysiin, ehkäisyyn, havaitsemiseen ja reagointiin toimivaltaisten viranomaisten toimenpitein.

Uutta EU:n satamastrategiaa laatiessaan komission tulisi kiinnittää erityistä huomiota järjestäytyneen rikollisuuden toimijoiden mahdolliseen soluttautumiseen satamiin ja tämän ilmiön vähentämiseen.

Verkon palveluissa toteutettavan hybridivaikuttamisen sekä verkkorikollisuuden uhkiin liittyen sisäministeriö pitää komission ja jäsenvaltioiden tehokkaita EU:n digipalveluasetuksen täytäntöönpanotoimia tärkeinä.

Kuten Europolin vuonna 2025 laatimassa vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden uhka-arviossa todetaan, järjestäytynyt rikollisuus on siirtynyt yhä enemmän verkkomaailmaan. Sisäministeriö pitää tärkeänä tämän huomioimista ehdotettavissa toimenpiteissä ja sen varmistamista, että lainvalvontaviranomaisten toimivaltuudet ja työvälineet eivät verkkomaailmassa ole heikommat kuin reaalimaailmassa.

Sisäministeriö pitää tärkeänä, että voimakkaassa kasvussa olevaa tietoverkkoavusteista petosrikollisuutta ehkäistään ja torjutaan huomioiden myös järjestäytyneen rikollisuuden rooli niissä.

Komission ajatus kannustaa kumppanimaita osallistumaan Euroopan monialaisen rikosuhkien torjuntafoorumin (EMPACT) puitteissa tehtävään yhteistyöhön järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin torjumiseksi on kannatettava. Sisäministeriö pitää hyvänä komission aikomusta vahvistaa perusoikeuksien ja tietosuojasääntelyn mukaista tiedonvaihtoa luotettavien kolmansien maiden kanssa lainvalvonta - ja rajaturvallisuustarkoituksia varten.

Erityisasiantuntija Emma Patovuori

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Liitteet -

Jakelu Eduskunnan hallintovaliokunta

Tiedoksi SM SMI Mari Rantanen
Eduskunta, valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne
SM KP Matti Sarasmaa
SM eav Timo Kerttula
SM Hannele Taavila
SM Veera Parko
SM Jaana Söderman
SM Tiina Landström
SM KVY

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo.sm@gov.fi | www.intermin.fi